

*Рудницька А. Р.,**студентка кафедри тюркології**Інституту філології**Київського національного університету імені Тараса Шевченка**Арнаут Ф. І.,**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри тюркології**Інституту філології**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

МЕТАМИСТЕЦТВО У РОМАНІ ОРХАНА ПАМУКА «РУДОВОЛОСА ЖІНКА»

Анотація. 90-ті роки – це проміжок часу у турецькій літературі, під час якого були написані незвичні для суспільства романи, яким не були притаманні традиційні особливості та норми написання. Незважаючи на тих дослідників, які досі критикують їхню естетичну цінність, вони є важливими документами, а також кроками на шляху до завоювання автономії літератури, яка протягом багатьох років змушена була створювати тексти суспільного характеру з традиційними елементами форми і змісту, тобто із 70-х років турецький роман протягом 30 років поступово виходив за рамки своєчасно встановлених провідними письменниками норм [9, с. 94].

Література другої половини ХХ ст. вбачала головним зосередження уваги не на внутрішньому і зовнішньому світах, а на своїй структурі, де автор-оповідач ознайомлює читача тексту з методами написання твору та обговорює проблеми, що виникли під час цього процесу [9, с. 97–98]. Читач за допомогою метамистецтва (тур. “üstkurmaca”), що слугує різновидом способу читання, намагається зрозуміти структуру незапланованого автором значення або ідеї, що самостійно виникло у художньому тексті [8, с. 20]. Аналіз метамистецтва, інтертекстуальності, плюралізму, невизначеності та інших характерних ознак літератури доби постмодернізму створює початок нового напрямку досліджень як у Європі, так і на Сході. Зокрема, існує чимало робіт, основою яких є дослідження вищезазначених структурних елементів на поверхневому і глибокому рівнях. Роман Орхана Памука «Рудоволоса жінка» не є винятком. Однак у всіх цих працях метамистецтво або аналізувалось у рамках іншого роману Орхана Памука, або згадувалось лише поверхнево. Отже, відчувається істотний брак ґрунтовних досліджень у цій сфері, тобто аналіз метамистецтва у романі «Рудоволоса жінка» не був виконаний на достатньому рівні.

Стаття присвячена комплексному вивченню метамистецтва, у якій охарактеризовано це поняття, наведено класифікацію ознак цієї техніки і представлено шляхи її функціонування у рамках роману Орхана Памука «Рудоволоса жінка». Окрім цього, проаналізовано структуру твору й використання автором майбутнього, теперішнього часів, внутрішніх монологів, мрій і спогадів героя, другорядних текстів і вказівок на вигаданий характер роману як засобів вираження метамистецтва.

Ключові слова: постмодернізм, метамистецтво, «Рудоволоса жінка», Орхан Памук.

Постановка проблеми. У зв'язку з відсутністю ґрунтовних досліджень існує потреба у більш детальному вивченні та аналізованні техніки метамистецтва у рамках роману Орхана Памука «Рудоволоса жінка». Результати такого дослідження допоможуть виявити складові частини цієї техніки, за допомогою яких вона виражена, а також їхній вплив на свідомість читача. Дослідження метамистецтва на прикладі роману Орхана Памука «Рудоволоса жінка» є першою спробою в історії української тюркології, що підлягає подальшому розгляду й дослідженню.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Добу постмодернізму у літературі почали досліджувати у Європі ще у ХХ ст. Основний внесок здійснив французький філософ та естетик Жан-Франсуа Лютар, написавши книгу “La Condition Postmoderne” (укр. «Стан постмодерну»), що стала базовим матеріалом для інших праць. Особливу увагу автор приділив інформації, її видам, ролі, а також її сприйняттю суспільством [13], тоді як сам термін «метафікція», або «метамистецтво», вперше був використаний американським романістом Вільямом Гассом наприкінці 60-х років [8, с. 16] і став предметом досліджень таких літературознавців, як Бертон Хатлен, Жерар Женнет, Ларі МакКаффері, Роберт Скоулз, а також Патрісія Во, яка у праці під назвою “Metafiction: The Theory and Practice of Self-Conscious Fiction” (укр. «Метафікція: Теорія і практика самосвідомої фантастики») не лише проаналізувала техніку, але й розповіла про розвиток жанру «новела», її написання та особливості процесу найменування героїв [16]. Серед вітчизняних дослідників варто відзначити О.В. Юфереву, яка присвятила цій тематиці статті «Поезія у системі метакатегорій» [3] та «Основні підходи до вивчення категорії «метажанр» у сучасному літературознавстві» [4], де автор чітко розгумачила спільні й відмінні ознаки метапоетичного висловлення та напрями аналізу метажанру. Важливими є роботи таких турецьких літературознавців, як Йилдиз Еджевіт (“Türk Romanında Postmodernist Açılımlar” (укр. «Постмодерністські відкриття у турецькому романі»)) [9] і Явуз Демір (“Zaman Zaman İçinde Roman Roman İçinde: Müşahadat. Bir Üstkurmaca Olarak Müşahadat” (укр. «Час у часі, роман у романі: «Мюшахедат». «Мюшахедат» як приклад метамистецтва»)) [8], які не лише дали загальне визначення метамистецтва, але й проаналізували функціонування цієї техніки на прикладі різних художніх творів.

Щодо творчості Орхана Памука, то у вітчизняній тюркології значний внесок у її розгляд здійснили К.В. Посохова і А.С. Сулейманова. Окрім цього, існує чимало робіт, присвячених дослідженню романів Орхана Памука з точки зору психоаналітики. Зокрема, у статті під назвою «Сучасне психоаналітичне тлумачення роману Орхана Памука «Рудоволоса жінка»», написаній студенткою Інституту філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка І.Ю. Яницькою під керівництвом доктора філологічних наук І.Л. Покровської, було досліджено психоаналітичні симптоми, що спостерігаються у цьому творі та легендах, які слугують його історичним підґрунтям [2]. Серед турецьких літературознавців вагомий внесок здійснили такі вчені, як Тахсін Япрак і Мустафа Карабулут, перший з яких дослідив функціонування ознак постмодернізму на прикладі метамистецтва у романі Орхана Памука «Masumiyet Müzesi» (укр. «Музей невинності») [6], тоді як Мустафа Карабулут приділив увагу таким притаманним постмодернізму технікам, як інтертекстуальність, плюралізм, деформування дійсності [11].

Метою статті є дослідження елементів, що характеризують техніку метамистецтва, на прикладі роману Орхана Памука «Рудоволоса жінка».

Вклад основного матеріалу. Метамистецтво – це одна з характерних особливостей доби постмодернізму, що зустрічається як у європейській, так і у турецькій літературі. На думку відомого турецького літературознавця Йилдиз Еджевіт, першим, хто започаткував використання цієї техніки у літературі Туреччини, є автор романів «Tutunamayanlar» (укр. «Непереможені») і «Tehlikeli Oyunlar» (укр. «Небезпечні ігри») Огуз Атай [9, с. 106]. Окрім нього, метамистецтво зустрічається у творах інших письменників, таких як Гюней Дал, Перід Джеляль, Пинар Кюр, Хасан Алі Топташ та Орхан Памук [9, с. 100].

Через те, що поняття «метамистецтво» є багатобічним, у літературі існує чимало визначень, кожне з яких так чи інакше висвітлює його сутність. Однак, на нашу думку, найбільш точним і зрозумілим читачу є пояснення Патрисії Во, за яким метамистецтво – це «термін, що позначає вигаданий текст, який навмисно і систематично привертає увагу до своєї структури задля того, щоби викликати зацікавленість до зв'язку між вигаданим і реальним. Критика цих текстів розглядає не лише основні структури оповідей, але й можливість світу, що знаходиться поза межами художнього тексту, бути вигаданим» [10, с. 47]. Дослідниця Хулія Байрак Акйилдиз у праці «Bati Edebiyatında Akımlar-II» (укр. «Течії літератури Заходу-II») визначила п'ять головних ознак, за якими можна визначити присутність метамистецтва у тексті. До них належать такі.

1) Створення роману, в основу якого входить історія про процес його написання [5, с. 189]. Зокрема, Мустафа Карабулут зазначає, що власне романом є перша частина «Рудоволосої жінки», що написана як судовий доказ для виправдання одного з героїв, тоді як друга частина разом із портретом на обкладинці роману є елементом історії його формування [11, с. 149].

2) Функціонування оповідача у ролі одного з героїв роману [5, с. 189]. Найкраще цю тему проаналізував науковець Шахбендер Чоракли у статті під назвою «Postmodern Roman Ve Orhan Pamuk'un "Kırmızı Saçlı Kadın" Adlı Romanında Anlatıcı» (укр. «Постмодерністський роман та оповідач у романі Орхана Памука «Рудоволоса жінка»»), де автор звернув увагу на те, що у першому розділі письменник під ім'ям Джем висту-

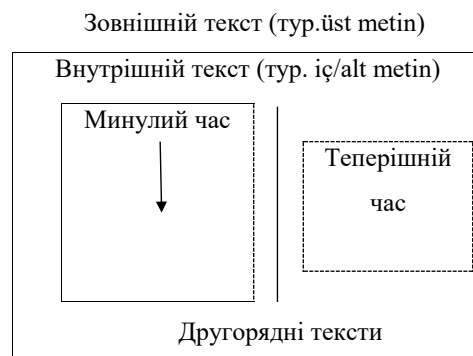
пає в ролі мертвого оповідача, що можна також спостерігати у романі «Benim Adım Kırmızı» (укр. «Моє ім'я – червоний»). Проте в останній частині ми спостерігаємо процес зміни ролей, під час якого Джем поступається місцем Гюльджіхан. Таким чином, роман «Рудоволоса жінка» розповідається з уст декількох оповідачів [7, с. 27].

3) Використання декількох вигаданих історій у рамках однієї великої [5, с. 189]. Окрім легенди Софокла про царя Едіпа, а також історії «Рустем і Шахраб», на мотивах яких ґрунтується роман «Рудоволоса жінка», Орхан Памук неодноразово посилається на інші твори. Зокрема, одна з легенд, яка найбільше вразила головного героя, була історія про пророка Юсуфа, якого скинули у колодязь його заздрісні брати [14, с. 35].

4) Написання роману/оповідання одним із персонажів [5, с. 190]. Головною особливістю роману постмодернізму є загадкова структура, яка також спостерігається у романі Орхана Памука. У частині, де в ролі оповідача виступає Гюльджіхан, ми дізнаємось, що автором роману є її син Енвер. Мустафа Карабулут стверджує, що використання цієї техніки у романі «Рудоволоса жінка» дещо відрізняється. Зокрема, в інших працях Орхана Памука ознаки метамистецтва стають чіткими ще на початку [11, с. 148]. У цьому ж разі інформація про особистість автора, принцип написання і джерела, використані у процесі, надається наприкінці.

5) Опис подій не у хронологічній послідовності, одночасно декількох подій або посилення на минуле. При цьому також спостерігаються звертання оповідача до читачів і коментування розвитку подій чи їхньої вірогідності [5, с. 190]. Зокрема, автор роману «Рудоволоса жінка» немов запрошує читача взяти участь у тій чи іншій події звертаючись таким чином: «O zamanlar İstanbul'un nüfusu, bu hikayeyi sizlere anlattığım bugün olduğu gibi on beş milyon değil, beş milyondur» [14, с. 14] – «Адже тодішній Стамбул налічував не п'ятнадцять мільйонів мешканців, як нині, коли я ділюсь з вами цією оповіддю, а – п'ять» [1, с. 14]. Або ж так: «Akılları başlarında olmadığı için babasını öldüren Oidipus ile oğlunu öldüren Rüstem'e masum diyebilir miydik?» [14, с. 112] – «Та чи доречно вважати Рустема, що погубив сина, і батьковбивцю Едіпа за невинних тільки тому, що вони знавісніли?» [1, с. 124].

Для того щоби зробити структуру роману зрозумілішою і проаналізувати інші характерні особливості метамистецтва, ми вирішили на основі схеми, яку використав турецький літератор Явуз Демір у своїй праці під назвою «Zaman Zaman İçinde Roman Roman İçinde: Müşahadat. Bir Üstkurmaca Olarak Müşahadat» (укр. «Час у часі, роман у романі: «Міюшахедат». «Міюшахедат» як приклад метамистецтва») [8, с. 33], створити власну, що виглядає таким чином.

Роман «Рудоволоса жінка» складається з двох текстів, де зовнішнім є остання частина роману, у якій Гюльджіхан розповідає про те, хто є справжнім автором цієї книги і для чого вона була написана, тоді як внутрішнім текстом є сама розповідь, здійснена Орханом Памуком від імені першої особи однини. Прикладом слугують речення, у яких спостерігається функціонування відповідних афіксів присвійності. Зокрема, “*Ashında yazar olmak istiyordum*” [14, с. 9] – «Власне, я мріяв бути письменником» [1, с. 7]; “*Bacaklarım titriyordu. Ne yapacağıma karar veremiyordum*” [14, с. 82] – «Мої ноги тремтіли. Я не знав, що робити» [1, с. 93].

Як було вже зазначено, однією з ознак роману доби постмодернізму є посилання на минуле. У нашому випадку тема минулого проявляється у двох формах. Перш за все роман є переказом історії життя головного героя, тому використання ознак минулого часу у реченнях є природним. Від початку й до кінця роману перед читачем постають такі граматичні конструкції на позначення цього часу, як *-di*, *-ırdı* та *-yordu*: “*Bazı geceler de şehrin üzerinden geçen bir uçağın gürtlüsü bana Mahmut Usta'yu hatırlatırdı*” [14, с. 113] – «Іноді вночі гул якогось літака, що проносився над містом, нагадував мені про майстра Магмуда» [1, с. 125]; “*Garsona bir şey demeden hemen dışarı çıktım ve Rumeli Kahvehanesi'ne doğru yürüdüm*” [14, с. 47] – «Не зронивши до гарсона ані слова, я хутко вийшов надвір і повернувся до кав'ярні «Румелія»» [1, с. 53]. Окрім цього, автор неодноразово надає місце спогадам Джема для того, щоби більш детально прояснити ситуацію і зробити текст зрозумілішим для читача. В одному з розділів головний герой, вперше зустрівши Театр повчальних легенд, порівнює його з наметом, який він бачив коли був дитиною: “*Çocukluğumda, yazları İhlamur Kasrı'nın arkasındaki boş araziye kurulan lunaparkan yanına bir yıl bunun gibi bir çadır tiyatrosu kurulmuştu ama tutunamayıp kapanmıştı*” [14, с. 37] – «Якось за мого дитинства такий самий намет спорудили біля луна-парку, що на території за Палацом Ігламур» [1, с. 41].

Науковець Мехмет Текін у своїй праці під назвою “*Roman Sanatı Roman Unsurları*” (укр. «Мистецтво роману, складові роману») зазначає, що людина з народження прагне висловити свою думку, тому вона це робить або вголос, або про себе, де за допомогою внутрішньої логіки і голосу намагається вирішити будь-яке питання [15, с. 264]. Завдяки внутрішньому монологу героя ми дізнаємось про його емоційний стан, а також ставлення до тієї чи іншої ситуації. У романі «Рудоволоса жінка» для таких розмов головного героя характерні риторичні запитання, які звернені до героя чи до читачів. Однак чітким є факт наявності протилежних думок і припущень у його свідомості. Зокрема, захопливість Джема Гюльджіхан і страх та ревності до майстра Магмуда викликали у нього чимало запитань, поділитись якими він не наважувався: “*Niye tiyatroya gidip gitmediğimi sormuştu? Mahmut Usta beni kaskanıyor olabilir miydi? Kırmızı Saçlı Kadın gibi kültürlü bir tiyatro oyuncusu, elbette Mahmut Usta gibi bir köylü ile ilgilenmezdi. Ama Kırmızı Saçlı Kadın'ın sağı solu belli olmazdı*” [14, с. 74] – «Чому він запитав мене, чи я ходив до театру? Чи могло таке бути, що й копач ревнував мене? Безперечно, таку інтелігентну акторку, як Руда Жінка, навряд чи зацікавив би простий селянин, як-от майстер Магмуд. Але ж та – геть непередбачувана» [1, с. 85].

Разом із монологом до розряду внутрішнього тексту, вираженого у минулому часі, варто віднести мрії і сподівання головного героя. Незважаючи на те, що роман Орхана Памука містить ознаки постмодернізму і складається з багаторівневої структури, межі між реальним і вигаданим є чіткими. На противагу Огузу

Атаю, основою роману якого є сновидіння, де читач не може бути впевненим навіть у реальності головного героя Хікмета [9, с. 102], Орхан Памук за допомогою граматичних і лексичних конструкцій вирізняє кожен зі світів, не даючи нам можливості помилитись. Наприклад, “*Bunun son bir ayda yaşadığımız sıradan anlardan biri olduğunu hayal ediyordum. Sanki kova kayıp düşmemiş, Mahmut Usta'ya hiç bir şey olmamıştı. Ben şişeyi ağzıma dayayıp su içerken aşağıdan, kuyudan Mahmut Usta'nın öfkeli homurtusu gelecekti*” [14, с. 84] – «Я мріяв, як знову спізнаю одну зі звичних митей, котрі ми з ним переживали впродовж останнього місяця. Так, буцімто відро й не падало додолу, і з чоловіком анічого не скоїлося. Я приклав би до вуст пляшку з водою й тамував би спрагу, поки майстер Магмуд сердито гарикатиме з ямища» [1, с. 95]. У вищезазначеному реченні автор за допомогою лексеми “*sanki*” та афіксу минулого часу на *-acaktı* вказує на те, що дія не була здійснена, а є лише предметом уяви героя.

Другорядними текстами є ті, на які головний та другорядні герої посилаються у романі. Таку характерну ознаку роману називають інтертекстуальністю. На думку Йилдиз Еджевіт, це підвид метамистецтва, під час використання якого твори, згадані у тексті, можуть належати як перу самого автора, так й іншим письменникам [9, с. 110]. Класифікація інтертекстуальності налічує чимало кількості підвидів. Зокрема, досліджені професором Кубілаєм Актулумом цитати, посилання, приховані посилання, алюзія, пародія, іронічна трансформація і переказ (пастіш) є найпоширенішими [12, с. 3002]. У романі «Рудоволоса жінка» найрідше зустрічається алюзія. Одним із прикладів є речення, яке використав майстер Магмуд після історії про Пророка Юсуфа і його братів: “*Bir baba adil olmalıdır. Adil olmayan baba evladını kör eder*” [14, с. 35] – «Кожен батько має бути справедливий. Інакше він осліпить рідне дитя» [1, с. 39]. Якщо уважно придивитись, ми помітимо, що цей вираз більше вказує на легенду про царя Едіпа і мало пов'язаний із попередньою розповіддю, адже відомо, що цар Лай для того, щоби врятувати себе, відправляє свого сина до лісу, здійснивши несправедливий вчинок, що став причиною сліпоти царя Едіпа.

Роман «Рудоволоса жінка» ще на початку створює враження про те, що оповідачем є Джем, який неначе розповідає про своє минуле. Беручи до уваги представлену нам структуру тексту, маємо зазначити, що такий хід думок є досить природним, адже Орхан Памук сам надає нам докази цього. Незважаючи на те, що під час написання роману був використаний здебільшого минулий час, автор деколи нагадує нам про те, що історія є не чим іншим, як спогадом головного героя. Задля цього він посилається на теперішній, а деколи й майбутній час. Наприклад, “*Yürürken bazan yan yana geldiğimiz arabanın atının yorgun, kara gözlerinden ne kadar yaşlı olduğunu aklımdan geçirdiğimi de hatırlıyorum*” [14, с. 22] – «Пригадую й те, як ми іноді чимчикували поруч із підводою, і заморені чорні очі старої кобили, яка її тягла, промовисто звирялись мені, що вона вже на ладан дише» [1, с. 23]; “*Bu yüzden o gece dumanlı kafayla gördüklerimi, yıllar sonra yaptığım araştırmalardan, okuduğum kitaplardan öğrendiklerimle birleştirerek anlatmaya çalışacağım*” [14, с. 63] – «Отже, постараюсь розповісти вам, що побачив посоловілими очима тієї ночі, поєднавши це все з відомостями, які за багато років вичитав у книжках та роздобув завдяки власним розвідкам» [1, с. 71].

На відміну від модернізму, який щоразу намагається довести справжність слів оповідача, постмодернізм наголошує на тому, що історія є вигаданою. В одному з таких випадків опо-

відач у відкритій формі називає текст романом [6, с. 54]. Однак поєднання Гюльджіхан слів «роман» і «достеменні подробиці» в одному реченні дещо збентежує читача і ставить приналежність роману до постмодернізму під сумнів: “*Bu romandaki tüm ayrıntılar kesin ve doğrudur*” [14, с. 189] – «Але всі подробиці цього роману – достеменні та правдиві» [1, с. 210–211]. Проте якщо дивитись на роман з іншої точки зору, то ми помітимо одну особливість, за якою він нагадує структуру “*Tehlikeli Oyunlar*” Огуза Атая. Провідною складовою частиною метамистецтва у романі «Рудоволоса жінка» є гра, яка функціонує у формі театральної вистави у Театрі повчальних легенд та загальної гри долі, яка спостерігається у діях головних героїв. Історія життя царя Едіпа і Шахраб не лише зацікавила головного героя, але й змусила боятись. Незважаючи на всі спроби Джема уникнути тієї ж участі, у кінці роману ми переконаємось у тому, що «Рудоволоса жінка» є сучасним відповідником грецького та іранського міфів, головним мотивом яких є безсилля у боротьбі з долею. Перед Джемом постає питання, підкоритись їй чи ні: “*Ben de aynı şeyi yapıyor, kaderimden kaçayım derken, yanlış bir yolda boşu boşuna yürüyor olabilir miydim?*” [14, с. 84] – «Та чи не чинив так само і я? Чи не простував даремно хибною дорогою, сподіваючись утекти від долі?» [1, с. 95].

Висновки. Таким чином, ми можемо стверджувати, що роман Орхана Памука «Рудоволоса жінка» містить характерні ознаки метамистецтва, які не обмежуються лише класифікацією дослідниці Хулїї Байрак Акйилдиз, але й проявляються в інших формах. Для кращого розуміння структури тексту було представлено схему, відповідно до якої роман базується на зовнішньому і внутрішньому текстах, де першим є процес написання твору, тоді як другим – власне роман, під час аналізу якого було доведено функціонування метамистецтва шляхом здійснення автором посилань на майбутній, теперішній час і мрії та спогади головного героя, написання внутрішніх монологів, використання другорядних текстів і вказівок на нереальний характер роману. Окрім цього, основним засобом вираження метамистецтва у романі була визнана гра. Зокрема, спільною ознакою міфів про Царя Едіпа, Рустама і Шахраб та роману «Рудоволоса жінка» є гра долі, де героєм не виставляється право вибору. Перспективи подальших досліджень полягають у виявленні інших ознак доби постмодернізму та їх аналізуванні на прикладі роману «Рудоволоса жінка». Отримані результати цього дослідження можуть бути використані на курсах літературознавства і практичних заняттях з турецької мови.

Література:

1. Памук О. Рудоволоса жінка / пер. О.Б. Кульчинський. Харків: ФОЛІО, 2020. 220 с.
2. Покровська І.Л., Яницька І.Ю. Сучасне психоаналітичне тлумачення роману Орхана Памука «Рудоволоса жінка». *ЛОГОС. ONLINE*. 2020. № 14. С. 1–8.
3. Юферева О.В. Поезія в системі метакатегорій. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2011. № 56. С. 197–201.
4. Юферева О.В. Основні підходи до вивчення категорії «метажанр» у сучасному літературознавстві. *Вчені записки Кримського інженерно-педагогічного університету*. 2010. № 23. С. 128–135.
5. *Batu Edebiyatında Akımlar-II : ders kitabı / H. Bayrak Akyıldız ve diğer*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi, 2016. 229 s.
6. Bayrak Ö., Yaprak T. Üstürmace ve Gerçeklik Bakımından Orhan Pamuk'un Masumiyet Müzesi Romanında Postmodern Unsurlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2012. № 22 (1). S. 53–64.

7. Çoraklı Ş. Postmodern Roman ve Orhan Pamuk'un Kırmızı Saçlı Kadın Adlı Romanında Anlatıcı. *Zeitschrift für die Welt der Türken/ Journal of World of Turks*. 2018. № 10 (1). S. 15–30.
8. Demir Y. Zaman Zaman İçinde Roman Roman İçinde: Müşahadat. *Bir Üstürmace Olarak Müşahadat*. İstanbul : Dergâh Yayınları, 2002. 91 i.
9. Ecevit Y. Türk Romanında Postmodernist Açılımlar. İstanbul : İletişim Yayınları, 2001. 240 s.
10. Halse J. Framing the Text: An Investigation of Collage in Postmodern Narrative Illustration: M.F.A. thesis. Stellenbosch : Stellenbosch University, 2006. 177 p.
11. Karabulut M., Biricik İ. Postmodern Romanın “Nasıl” Iığı Bağlamında Orhan Pamuk'un “Kırmızı Saçlı Kadın” Romanı. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*. 2018. № 4 (1). S. 141–162.
12. Kitiş E. Türkçe Ders Kitaplarında Metinlerarası Okumaya Yönelik Bir İnceleme. *İdil Dergisi*. 2017. № 6 (39). S. 2999–3009.
13. Lyotard J.F. Postmodernizm Durum. Ankara : Vadi Yayınları, 1994. 159 s.
14. Pamuk O. Kırmızı Saçlı Kadın. İstanbul : Yapı Kredi Yayınları, 2017. 203 s.
15. Tekin M. Roman Sanatı Romanın Unsurları. İstanbul : Ötügen Yayınları, 2004.
16. Waugh P. Metafiction: The Theory and Practice of Self-Conscious Fiction. London : Routledge, 2001. 176 p.

Rudnytska A., Arnaut F. Metafiction in the Orhan Pamuk's novel “The Red-Haired Woman”

Summary. The 90s was a period in Turkish literature, during which unusual novels written for society were not characterized by traditional features and writing norms. Despite those who still doubt about their aesthetic value, they are claimed to be important documents, as well as steps towards gaining the autonomy of literature, which for many years was forced to create texts of a public nature with traditional form and content. Thus, starting from the 70s, the Turkish novel, over the course of 30 years, gradually went beyond the norms established by leading writers in a timely manner [9, p. 94].

The literature of the second half of the 20th century is mainly focused not on the inner and outer worlds, but on its structure, where the author-narrator introduces the reader to the methods of writing a novel and discusses the problems that arise during this process [9, p. 97–98]. A reader with the help of metafiction (tur “üstürmace”), as a kind of reading method, tries to understand the nature of the author's unplanned meanings or ideas that have arisen independently in a literary text [8, p. 20]. The analysis of metafiction, intertextuality, pluralism, uncertainty and other characteristic features of postmodern literature creates the beginning of a new direction of researches, both in Europe and in the East. In particular, there are many works based on the study of the above-mentioned structural elements at the surface and deep levels. Orhan Pamuk's novel “The Red-Haired Woman” is not an exception. However, in all these works, metafiction was analyzed either in the framework of another novel written by Orhan Pamuk, or it was mentioned only superficially. Therefore, there is a significant lack of thorough researches in this area. That means the analysis of metafiction in the novel “The Red-Haired Woman” was not provided on a sufficient level.

The article, being devoted to a comprehensive study of metafiction, describes its concept, classifies the features of this technique and presents the ways of its functioning within the framework of Orhan Pamuk's novel “The Red-Haired Woman”. Furthermore, the structure of the novel and the author's usage of future and present tenses, internal monologues, dreams and memories of the hero, additional texts and indications of the unreal nature of the novel were analyzed as ways of expressing the metafiction process in the novel.

Key words: postmodernism, metafiction, “The Red-Haired Woman”, Orhan Pamuk.